

مهدویت در نگاه رون کوهن

سید عبدالقائم تهامی پور^۱

چکیده

آقای رون کوهن از جمله مستشرقان معاصر اسرائیلی است که در ضمن مباحث ایران‌شناسی و مسائل سیاسی در خاورمیانه، به تحقیق و بررسی پیرامون مذهب تشیع و مهدویت پرداخته است. او آثار متعدد در زمینه‌های مختلفی مانند اسلام، زبان فارسی، خاورمیانه و احزاب سیاسی ایران دارد. کوهن در کتاب انجمن حجتیه خود به بستر تاریخی شکل‌گیری مسئله ولایت فقیه و انجمن حجتیه می‌پردازد و به خاستگاه تشیع و اصول اعتقادی شیعه و همچنین به نقش و جایگاه ائمه علیهم‌السلام در این مذهب و اختلافات اساسی بین شیعه و اهل سنت اشاره می‌کند. در این نوشتار سعی شده تا با مراجعه به نوشته‌های آقای رون کوهن با روشی کتابخانه‌ای به توصیف و بررسی نظرات مهم رون کوهن در زمینه تشیع و به ویژه مهدویت، پرداخته شود. با وجود برخی اظهار نظرهای نادرست کوهن و در مقایسه او با برخی مستشرقان متعصب و مغرض، به نظر می‌رسد که وی تلاش می‌کند تا توصیف درستی از تشیع و موضوعات مرتبط با مهدویت مانند اوضاع شیعه در دوران غیبت امام عصر علیه‌السلام، ارائه دهد.

واژگان کلیدی: تشیع، مهدویت، مستشرقان، رون کوهن، انجمن حجتیه

مقدمه

در میان موضوعات مختلفی که در مذهب اثنی عشری وجود دارد، مهدویت و آموزه‌های پیرامون آن از اهمیت خاصی برخوردارند. از جمله دلایل این اهمیت می‌توان به نقش آموزه مهدویت در ماندگاری، پویایی و ظلم‌ستیزی همیشگی شیعه در طول تاریخ اشاره کرد. خاورپژوهان از دیرباز با انگیزه‌های مختلف به دنبال آشنایی با تشیع و فهم این مکتب و مهدویت شیعی بوده‌اند؛ از این رو بعد از انقلاب اسلامی ایران و تشکیل حکومتی بر اساس ولایت فقیه، توجه مستشرقان به اصول فکری شیعه شدت یافت و از آنجایی که مهدویت از اصول جدانشدنی مذهب شیعه است، آن‌ها در پی فهم این آموزه، حجم وسیعی از تحقیقات خود را در این زمینه قرار دادند. شرق‌شناسی در لغت به معنای شناخت مشرق زمین و در اصطلاح به معنای مطالعه و تحقیق درباره کشورهای شرقی اعم از دین، تاریخ، فرهنگ، زبان، آداب و رسوم و... است و به افرادی که بخش قابل توجهی از تحقیقات آنها در این زمینه است، مستشرق گفته می‌شود.

نکته قابل توجه اینکه فعالیت‌های علمی شرق‌پژوهان و نتایج آنها، در نگاه دولتمردان غربی به کشورهای اسلامی و رفتار سیاسی با آن‌ها، تأثیرگذار خواهد بود و در نتیجه، نقش پررنگ تحقیقات و پژوهش‌های علمی آن‌ها در رویکرد سیاسی دولت‌ها اجتناب‌ناپذیر است. بنابراین رصد فعالیت‌های علمی مستشرقان درباره تشیع و توجه به آنها، امری لازم و ضروری است و برای آگاهی از پژوهش‌های مستشرقان در زمینه مهدویت و مواجهه منطقی با آنها، حداقل کاری که می‌توان انجام داد مراجعه به آثار و شناخت دیدگاه آنها است. رون کوهن یکی از مستشرقانی است که در توصیف شیعه و مهدویت، مطالبی را نگاشته و در برخی موارد به جزئیات این آموزه اشاره کرده است. با بررسی‌های انجام شده هیچ نوشته مدونی که تحقیقات او را بازبینی و نقد کرده باشد، دیده نشد.

معرفی اجمالی

دکتر رون کوهن، متولد ۱۹۷۶ میلادی^۱ و یکی از اساتید و محققین پرکار اسرائیلی است. او فارغ التحصیل دانشگاه بار-ایلان (Bar-Ilan) یکی از بزرگترین دانشگاه‌های دولتی تل‌آویو با موضوع پایان نامه "توسعه مجاهدین خلق و مبارزه آن با جمهوری اسلامی ایران، ۱۹۸۷-۱۹۹۷" است. کوهن،

^۱ https://merhav.nli.org.il/primo-explore/search?vid=NLI&lang=iw_IL

دانشیار دانشگاه آریل (Ariel) و رئیس مرکز تحقیقات خاورمیانه و آسیای مرکزی (MECARC) در این دانشگاه می‌باشد. وی همچنین عضو مؤسسه‌ای در دانشگاه بارایلان است که در زمینه جنبش‌های مقاومت فعالیت می‌کند.^۱ یکی از فعالیتهای مهم او در سال‌های اخیر، تأسیس مجله مطالعات بین‌رشته‌ای خاورمیانه در سال ۲۰۱۷ و به عهده‌داشتن سردبیری آن است. تحقیقات او عمدتاً در ایران‌شناسی و سیاست منطقه‌ای متمرکز است.^۲

آثار

رونن کوهن، کتاب‌ها و تکراری‌های متعدد و همچنین مقالات دانشگاهی، یادداشت‌ها و گزارش‌های گوناگونی در موضوعات مختلفی مانند اسلام، تاریخ و خاورمیانه نگاشته یا ویرایش کرده و مصاحبه‌هایی در برنامه‌های رادیویی و روزنامه‌ها داشته است.^۳ برخی از آثار او در زمینه خاورمیانه، ایران و زبان فارسی عبارتند از:

۱. کتاب «دستور زبان فارسی» که به زبان فارسی و عبری نوشته شده و دانشگاه آریل آن را چاپ کرده است. این کتاب، به ادعای نویسنده با چیدمان و پیکربندی جدید در دسترس دانش‌آموزان قرار گرفته و هدف از نگارش آن، کسب دانش و یادگیری زبان فارسی است.

۲. «ظهور و سقوط مجاهدین خلق، ۱۹۸۷-۱۹۹۷»؛ این اثر به زبان عبری نگاشته شده و در آن به تاریخچه مفصلی از سازمان مجاهدین خلق و اعضایش و روابط پیچیده آن با قدرت‌های غربی و بین‌المللی به ویژه ایالات متحده آمریکا برای سرنگونی ایران، اشاره شده است.

۳. «انقلاب تحت حمله: گروه فرقان ایران»؛ پیدایش گروه فرقان، رویکردهای کلامی و ایدئولوژی بنیادین آن‌ها، ارتباط سازمان سیا، ساواک و موساد با گروه فرقان و پایان کار این گروه، از جمله مطالب این کتاب است.

۴. کتاب «انجمن حجتیه در ایران - ایدئولوژی و عمل از دهه ۱۹۵۰م تاکنون» که پیرامون تاریخچه انجمن حجتیه و باورهای آنها به رشته تحریر درآمده و به زبان ترکی هم ترجمه شده است.

https://www.academia.edu/The_Rise_and_Fall_of_the_Mojahedin_Khalq_

<https://www.ariel.ac.il/wp/mecarc/ronen-a-cohen/>

<https://www.ariel.ac.il/wp/mecarc/ronen-a-cohen/>

۵. مقاله «طراحان هویت شخصی در تمایلات جنسی، زیبایی و جراحی پلاستیک در ایران»؛ هدف اصلی این مقاله، نشان دادن روابط میان فرهنگ و مذهب، تضاد آنها و بررسی امور مجاز و ممنوع پیرامون مسایل جنسی و زیبایی در ایران است.

۶. «تحولات در خاورمیانه: نظریه و عمل انقلاب»؛ کوهن در این نوشتار به رویکردهای نظری، پیشینه تاریخی و مؤلفه‌های اساسی تحول و توسعه انقلاب‌ها در خاورمیانه پرداخته است.

۷. «بنت جیل: خاطرات رویدادها»؛ این کتاب درباره حوادث و تجربه‌های سربازی است که بین سال‌های ۱۹۹۵ تا ۱۹۹۷ میلادی در لبنان خدمت می‌کرده است.

روش‌شناسی پژوهش کوهن

از آنجایی که به اذعان خود کوهن، تحقیقات او بیشتر بر روی ایران‌شناسی و سیاست منطقه‌ای متمرکز است، او سعی کرده که گزارش و توصیف درست و دقیقی از مذهب ایرانی‌ها و به خصوص شیعه اثنی‌عشریه ارائه دهد تا بتواند تحلیل بهتری از جامعه ایران داشته باشد. بدین جهت او در خصوص بیان اختلافات شیعه و سنی، اعتقادات شیعه، جایگاه امامت و معرفی امام مهدی علیه السلام تا حدی جانب انصاف را رعایت کرده و بر خلاف بسیاری از مستشرقین مانند دارمستتر و فان فلوتن، بدون قضاوت و ارزیابی متعصبانه و یک‌طرفه و با روشی پدیدارشناسانه و توصیفی به بررسی آنها پرداخته است. البته کوهن مباحث موردنظر خود را با نگاه خاص خودش انتخاب و ارائه می‌دهد و طبیعتاً نمی‌توان با نگاهی خوشبینانه و کاملاً مثبت به نظرات او نگریست.

معرفی شیعه و امامت

رونن کوهن بخش‌هایی از کتاب «انجمن حجتیه در ایران» را به معرفی شیعیان و اعتقادات آنها اختصاص داده و ضمن اشاره به چگونگی پیدایش شیعه، به صورت فشرده، مسأله امامت و معرفی امام مهدی علیه السلام و ویژگی‌های ایشان را بیان کرده است. او همچنین به اختلافات شیعه و سنی پرداخته و برخی رسومات شیعیان مثل برگزاری مراسم عزاداری روز عاشورا، مراسم اربعین و نیز جشن‌ها و اعیاد در اسلام مثل روز عید قربان و غدیر را توضیح می‌دهد.

وی، نقش و مشروعیت امامان به عنوان مفسران واقعی و هدایتگران الهی را، محور اختلاف اساسی بین شیعه و سنی، عنوان کرده و در ادامه می‌گوید: شیعیان بر این باورند که نقش رهبر، تنها

سروکارداشتن با سیاست دنیوی نیست بلکه اساساً او راهنمای دینی جامعه است و رهبر، صرف جایگزینی پیامبر نیست بلکه جانشینی او در دو بعد دینی و سیاسی است. او در ادامه می‌نویسد: کلام امامیه، یک آموزه بی‌نظیر و نابی را ایجاد کرد که مستند و منسوب به روایات و احادیث ائمه است.^۱ رون کوهن، موضوع امامت و مهدویت را عامل شکل‌گیری کلام نوین شیعه در زمینه هستی‌شناسی می‌داند و امام زمان عجل‌الله تعالی فرجه‌ه را بدین صورت معرفی می‌کند:

براساس اعتقاد شیعه، مهدی همان مسیحایی است که جهان را از درد و رنج نجات خواهد داد و اسلام را بر همه بشریت حاکم خواهد کرد. ... اگرچه مفهوم مهدی در خود قرآن نیامده است، شیعیان هنوز این عقیده را با تمام پیچیدگی آن پذیرفته‌اند. همانطور که در یهودیت، به ظهور مسیحا و در مسیحیت به ظهور همان مسیحا بلکه بازگشت دوباره عیسی باور دارند، اسلام شیعه این عقیده را پرورش می‌دهد که رستگاری جامعه اسلامی به طور خاص و جامعه به طور عام، تنها زمانی حاصل خواهد شد که مهدی - مسیحای جهان - روزی بیاید... همانطور که یهودیان، اعتقاد دارند مسیحا، از نسل داوود پادشاه است و مسیحیان به بازگشت دوباره عیسی باور دارند، شیعیان مهدی را فرزند مستقیم [حضرت] محمد (با واسطه امامان) می‌دانند. برخی از جریان‌های سنی که به مهدی اعتقاد دارند، می‌گویند که او هنوز به دنیا نیامده است، در مقابل شیعه بر این باور است که او در جایی پنهان شده است.^۲

کوهن، پیدایش اعتقاد شیعیان به امام غائب را به زمان امام هادی و امام حسن عسکری علیه‌السلام مربوط می‌داند که شیعیان و به ویژه ائمه در فشار و اختناق شدیدی از طرف حکومت عباسی به سر می‌بردند و همین امر سبب انتقال این دو امام به منطقه نظامی در سامرا شد تا به دقت، زیر نظر حکومت وقت باشند. او در واقع راه حل برون‌رفت از این مشکل را فرار یا مخفی شدن امامان عنوان می‌کند و در ادامه درباره تولد امام زمان عجل‌الله تعالی فرجه‌ه و غیبت ایشان می‌گوید:

امام غایب دوازدهمین امام، محمد مهدی است که در سال ۸۶۹ (به گفته دیگران در سال

. Cohen, Ronen A. The Hojjiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE
MACMILLAN, P.

. Cohen, Ronen A. The Hojjiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE
MACMILLAN, P. -

۸۶۸) در سامرای عراق متولد شد. مادر او نرجس خاتون از نسل فرمانروای رومی بود و بر اساس اعتقاد شیعیان، محمد از چشمان خاندان عباسی پنهان بود زیرا ممکن بود به او آسیب برسانند و تنها افراد کمی اجازه دیدن او را داشتند. امام پنج ساله بود (بعضی ها می‌گویند هفت ساله) که پدرش امام حسن عسکری از دنیا رفت و با وجود سن کم، شیعیان محمد را به عنوان امام بعدی می‌شناختند. به اعتقاد شیعه، همزمان با تشییع جنازه پدرش، امام جدید غایب شد و شیعیان ادعا می‌کنند که خلیفه عباسی، معتمد می‌خواست امام را دستگیر کند، قاصدانی را به خانه اش فرستاد تا او را بگیرند، اما او را نیافتند. شیعه، غیبت امام دوازدهم را به دو بخش عمده تقسیم می‌کند: غیبت صغری که در سال ۸۷۳م با غیبت امام دوازدهم آغاز شد و غیبت کبری که در سال ۹۴۱م با فوت یکی از فرستادگان امام غایب (باب، سفیر) شروع گردید.^۱

وی، در زمینه رفتار سیاسی شیعه در دوران غیبت، به دو رویکرد فعال و منفعل اشاره کرده و توضیح می‌دهد که در رویکرد منفعلانه، رفتار شخصی هر فرد مانند انتظار نجات و رستگاری، عمل به دستورات دینی و وفاداری به پیشوایی امامان، در پیش‌افتادن ظهور مهدی دخالت مستقیم دارد؛ از این‌رو افراد نباید در امور سیاسی دخالت داشته باشند بلکه باید کنش‌پذیر بوده و در برابر ظلم و ستم، صبر و استقامت از خود نشان دهند. اما در رویکرد فعال، تنها راه تعجیل بازگشت مهدی، ایجاد یک حکومت مستقل تحت حاکمیت قوانین قرآن و احکام دینی است و آلا رفتار منفعلانه نه تنها ظهور مهدی را نزدیک نمی‌کند بلکه این امر را هرچه بیشتر به تعویق خواهد انداخت. گسترش بیماری‌های فراگیر در سطح جهانی، ناامیدی مردم از انواع حکومت‌ها و ایدئولوژی‌ها، آمادگی مردم برای ایمان به خدای یگانه، طلوع خورشید از مغرب و صیحه آسمانی از جمله مواردی هستند که رونق کوهن در زمینه شرایط و علائم ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه نام می‌برد.^۲ او همچنین در زمینه برخورد حکومت مهدی عجل الله تعالی فرجه با ادیان توحیدی مانند یهودیت و مسیحیت، دو دیدگاه را مطرح کرده و پیرامون آن چنین می‌نویسد:

. Cohen, Ronen A. The Hojjiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE
MACMILLAN, . P.

. Cohen, Ronen A. The Hojjiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE
MACMILLAN, . p. -

رویگرد اول برپایه قاعده "زندگی ادامه دارد" است یعنی با آمدن مهدی، یهودیان و مسیحیان مجبور به پذیرش اسلام نمی شوند و جامعه اسلامی مانند گذشته با آنها رفتار خواهد کرد. یهودیان و مسیحیان به قانون اسلامی تن می دهند و یک مالیات و جریمه (جزیه) برای حق زندگی خود پرداخت می کنند. با توجه به این رویکرد، مهدی با یهودیان مطابق قوانین خودشان (کتاب مقدس و عهد جدید) قضاوت خواهد کرد. رویکرد دوم ادعا می کند که اسلام (البته اسلام شیعی منظور است) بر پیروان همه ادیان توحیدی دیگر عرضه می شود و کسانی که از پذیرش آن خودداری کنند، به اعدام محکوم می شوند.^۱

وی درباره اتفاقاتی که در دوران ظهور امام مهدی و حکومت ایشان می افتد، این گونه می نویسد:

حکومت [امام] مهدی مربوط به بخش و منطقه خاصی نیست، بلکه سراسر جهان را با رهبری اسلام دربرمی گیرد و همه قوانین آن از قرآن و شریعت سرچشمه می گیرد. در دوران ظهور، همه انسانها بدون ریا و تملق به خدا و رسولانش، ایمان کامل خواهند داشت. مفهوم «ملت» از بین خواهد رفت و همه تحت حکومت جهانی اسلام زندگی خواهند کرد. ثروت جهان به طور مساوی میان همه مردم تقسیم خواهد شد و هیچ تبعیض نژادی، زبانی یا فرهنگی وجود نخواهد داشت زیرا همه مسلمان خواهند بود. نمایندگان مهدی، همه گیتی را رهبری می کنند و مهدی است که حکمت واقعی را به دنیا عرضه می کند. مهدی، هفت سال (یا نه یا یازده یا هفتاد) پس از استقرار حکومت جدید، از دنیا می رود.^۲

نظرات کوهن درباره انجمن حجتیه

کوهن، ماهیت و علت اساسی پیدایش انجمن حجتیه را بهائی ستیزی بیان کرده و از جمله تفاوت های این گروه با جریان های ضد بهائی دیگر را، داشتن برنامه دینی منسجم و جامع، برای مبارزه با بهائیت عنوان می کند. با این بیان که انجمن حجتیه با به کارگیری روشی بدیع و منحصر به فرد، یک رویکرد غیرسیاسی و صلح طلبانه برای مقابله با بهائیت در دستور کار خود قرار داد و تصمیم گرفت که

. Cohen, Ronen A. The Hojjiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE

MACMILLAN, , P.

. Cohen, Ronen A. The Hojjiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE

MACMILLAN, , p. -

قدرت خود را در جهت یاری معرفتی بهائیان و متقاعدسازی آن‌ها از طریق گفت‌وگو و مناظره، به کارگیرد تا بینش آن‌ها نسبت به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه له، امام غائب و ظهور او تغییر کند و در مسیر صحیحی قرار گیرد.^۱

کوهن معتقد است که حجتیه نماینده یک شیعه سخت‌گیر و سنتی است و اعتقاد آن‌ها به دخالت نکردن روحانیون در سیاست، یک باور و عمل اساسی در بین شیعیان سنتی از زمان امام باقر و امام صادق علیه السلام بوده است.^۲ قدرت و اقتدار روحانیون شیعه، در نتیجه غیبت امام و مخالفت با رهبری حاکمان اهل سنت به وجود آمده و شیعیان در اثر غیبت امام، با واقعیتی ناآشنا و غریب به نام عدم رهبری امام مواجه شدند و از طرفی پنداشتند که به ناچار بایستی برای پیشبرد امور مادی و معنوی خود، در رهبری امت دخالت داشته باشند.^۳

او با اشاره به نقش تأثیرگذار روحانیان در دوران صفویه و حفظ حرمت آن‌ها در دوران قاجار، پیدایش تفکر انجمن حجتیه را این‌گونه بیان می‌کند که در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم به علت سیاست‌های حکومت قاجار، نفوذ علما و روحانیون در سیاست و مناصب حکومتی به شکل چشمگیری کاهش پیدا کرد و روحانیون دریافتند که بدون تغییر اساسی در درک نقش خود در نظام سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، وضعیت بدتر خواهد شد. حال، سوال اساسی این بود که آیا باید مشروعیت نظام حاکم را پذیرفت و برای حفظ منافع شیعه بر آن تأثیرگذار بود (تفکر انجمن حجتیه) یا باید به مخالفت با آن برخاست و به فکر تغییر در نظام سیاسی بود. در این شرایط بود که نظریه امام خمینی یعنی جایگزینی حکومت مستقر با حاکمیت دینی (ولایت فقیه) مطرح شد. کوهن در پایان می‌گوید که امروزه ایدئولوژی حجتیه در ایران نسبت به گذشته، نفوذ و محبوبیت بیشتری ندارد و گرچه ممکن است اعضای حجتیه را در سیاست ایران نیابیم، اما مطمئناً می‌توانیم رویکردهای کلامی

۱. Cohen, Ronen A. The Hojatiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE

MACMILLAN, . p.

۲. Cohen, Ronen A. The Hojatiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE

MACMILLAN, . p.

۳. Cohen, Ronen A. The Hojatiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE

MACMILLAN, . p.

و سیاسی/غیرسیاسی آنها را عمیقاً در نظام سیاسی ایران پیدا کنیم.^۱

نقد و بررسی نظریات

به دلیل آشنایی کوهن با زبان فارسی و استفاده از آثار برخی محققان برجسته مانند سیدحسین نصر و سعید امیرارجمند، او تا حدودی توانسته توصیف خوبی از شیعه و برخی اعتقادات این مذهب ارائه دهد و تحلیل و واکاوی مناسبی از گروه‌های مذهبی و سیاسی شکل گرفته در ایران معاصر مانند انجمن حجتیه و سازمان مجاهدین خلق ابراز کند؛ با این حال، او با دیدگاه خاص خود و بدون در نظر گرفتن همه جوانب اصول اعتقادی شیعه، در زمینه‌های متعدد نظر داده است و گاهی برداشت‌ها و نظرات خلاف واقع و نادرستی از مکتب تشیع دارد مانند اینکه او به علت عزاداری شیعیان در روز عاشورا، جهان بینی آنها را بدبینانه و تیره و تاریک می‌داند یا اینکه می‌گوید شیعیان به الوهیت کامل امامان خود، اعتقاد دارند. او در توصیف اعتقادات شیعه، شهادت، نماز، روزه، زکات و حج را پنج رکن اسلام معرفی می‌کند که سنی و شیعه از آن‌ها پیروی می‌کنند. از توضیح کوهن درباره این ارکان مشخص می‌شود که منظور او از «شهادت»، گواهی و تصدیق است! در حالی که بزرگان دینی نه شهادت به معنای کشته شدن در راه خدا را از ارکان اسلام می‌دانند و نه شهادت به معنای گواهی دادن را. این گونه اظهارنظرها ناشی از کم‌اطلاعی و نداشتن مطالعه کافی در اصول اعتقادی شیعه یا استفاده از منابع نامعتبر است و بسیاری از مستشرقان بدون آشنایی با نظام فکری شیعه گرفتار چنین خطاهای فاحشی می‌شوند.

. Cohen, Ronen A. The Hojjiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE

MACMILLAN, , p.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به منظور آشنایی با یکی از شرق‌پژوهان به نام رونن کوهن و بررسی نظرات او درباره تشیع و آموزه مهدویت انجام گرفت. در ابتدا به اجمال، شخصیت علمی و حوزه فعالیت او که عمدتاً ایران‌شناسی بود بررسی و برخی از مهمترین آثار ایشان معرفی شد. کوهن اصول اعتقادی شیعه را پنج اصل می‌داند که عبارتند از یگانگی خداوند و خاتمیت حضرت محمد ﷺ، معاد جسمانی و روحانی، امام دوازدهم به عنوان وارث مشروع رسول خدا ﷺ و رهبر جهان اسلام، عدل الهی و توصیه به زیارت مکان‌های مقدس. ایشان به غیر از مسأله زیارت، اصول اعتقادی شیعه را به درستی معرفی و تمایز اساسی بین شیعه و سنی را مشروعیت و حدود اختیارات حاکم و امام جامعه عنوان کرده است. توجه و دقت در جزئیات امور مذهبی تشیع از ویژگیهای کوهن در تشریح باورهای این مذهب است. وی در برخی موضوعات مانند حدیث‌شناسی از بهره‌مندی بیشتر شیعه از عقلگرایی نسبت به اهل سنت یاد می‌کند. این مستشرق اسرائیلی در توصیف امام عصر علیه السلام، ولادت ایشان، غیبت صغری و کبری، علل غیبت، علائم ظهور و شیوه حکومت حضرت را شرح داده و غالباً در این زمینه با روش پدیدارشناسی به توصیف عقائد شیعه پرداخته است. کوهن انجمن حجتیه را یک جریان ضدبهنائی و دارای رویکرد غیرسیاسی می‌داند که با روشی بدیع در زمینه معرفتی با بهائیان مبارزه می‌کند و نماینده یک تفکر سنتی است که در بین شیعیان نخستین وجود داشته است. این انجمن مخالف نظریه ولایت فقیه و به کناره‌گیری روحانیون از سیاست و صرفاً تأثیرگذار بودن روحانیون بر نظام حاکم باور دارد.

در پایان ذکر این نکته لازم است که مطالعه و تحقیق در حوزه فعالیت مستشرقان در زمینه‌های مختلف و به خصوص مهدویت، با مشکلات و کاستی‌های فراوانی مانند دسترسی نداشتن به برخی آثار، نگارش آنها به زبان‌های مختلف و بی‌توجهی به بسیاری از منابع موجود همراه است. شایسته است پژوهشگران علاقه‌مند در این زمینه برای درک بهتر و دقیقتر از نظرات مستشرقان، ضمن التفات کافی به آثار آنها و روزآمدسازی اطلاعات خود درباره خاورپژوهان به مباحثی مانند دیدگاه آنها نسبت به منابع روایی شیعه، روش‌شناسی و سیاست‌های کلان آنها در فعالیتهای علمی، توجه ویژه‌ای داشته باشند.

1. Cohen, Ronen A. The Hojjatiyeh Society in Iran, New York, PALGRAVE MACMILLAN, 2013
2. Identities in crisis in Iran : politics, culture, and religion, London: Lexington Books, 2015
3. Cohen, ronon A. Farsi: Textbook, Third edition, Ari'el (West Bank), Ariel: Ariel University in Samaria, 2016
4. Cohen, ronon A. The Rise and Fall of the Mojahedin Khalq, 1987–1997, Portland, Sussex Academic Press, 2008
5. Cohen, ronon A. Revolution under attack : the Forqan Group of Iran, New York, Palgrave Macmillan, 2015
6. Ariel (West Bank), Ariel, 2010 Cohen, ronon
A. בינת ג'בל : יומן אירועים / רונן א. כהן
7. Cohen, ronon A. Upheavals in the Middle East : the theory and practice of the revolution, Lanham, Maryland : Lexington Book, 2014
8. https://merhav.nli.org.il/primo-explore/search?vid=NLI&lang=iw_IL
9. https://www.academia.edu/659513/The_Rise_and_Fall_of_the_Mojahedin_Khalq_1987_1997
10. <https://www.ariel.ac.il/wp/mecarc/ronon-a-cohen/>

